

MILITARY COUNTERINTELLIGENCE IN THE INTELLIGENCE COMMUNITY OF FRANCE

Abstract: Military Counterintelligence is an element of the National security of each country. In order to analyze the role, the place and the tasks of the bodies of the military counterintelligence (MCI) in our country and the need to improve their structure and functions, it is appropriate to analyze the development of these bodies in different countries.

With respect to this, the research provides a summarized outlook of theoretical and practical issues related to the development and positioning of the National Security Protection System in France, one of its elements - Military Counterintelligence.

Author information:

Hristo A. Hristov

Associate Professor, PhD,
Lecturer in Department "Management of Security
Systems"
At Konstantin Preslavsky – University of Shumen
✉ hristov63@abv.bg
🌐 Bulgaria

Keywords:

Security, intelligence, counterintelligence, intelligence
community, national security, intelligence center,
military staff, population

Въведение
Системите за защита на националната сигурност се състоят от държавни органи и структури, които осъществяват дипломатическа, отбранителна, разузнавателна, контраразузнавателна, оперативноиздирвателна, правоохранителна и охранителна дейност [1]. Ролята и мястото на дадена специална служба в системата за защита на националната сигурност се определят от целите на функциониране в системата за сигурност и основните задачи за защита на националната сигурност, които се възлагат за изпълнение на конкретната служба, разкритите от нея външни и вътрешни заплахи за националната сигурност и от структурата на тази служба [2], [30], [31], [32].

Разузнавателните и контраразузнавателни служби са част от тази държавна система, които са специално създадени и предназначени за опазване на националната сигурност, и не допускане нанасянето на вреди върху нея [1], [26], [27], [29], [34], [35], [40].

Контраразузнаването има за основна своя задача да разкрива и неутрализира конкретни посегателства, организирани и осъществявани от чужди разузнавателни служби, а също така и от антиконституционни организации, групи и нелоялни лица в страната, които нанасят вреди на националната сигурност [3]. Важно е да се отбележи, че с промяна на средата за сигурност и условията в страните и в света периодично се променят и ролята, и мястото на контраразузнавателните служби [21], [22], [23], [24], [25].

Сигурността на въоръжените сили е динамично състояние на защитеност на личния състав, материалните средства, информацията и мероприятията, както и на мерките и структурите, необходими за постигането на това желано състояние. [4]. Специалните структури, осигуряващи тази сигурност, са органите за военно контраразузнаване (ВКР).

Военното контраразузнаване е неизменна част от системата за национална сигурност [21], [22], [23], [24], [25], [30], [31], [32], [35], [39], [40], [41], [42], [45], [46].

С цел анализ на ролята, мястото и задачите на органите на ВКР в разузнавателната общност на Република България и необходимостта от усъвършенстване на структурата и функциите им е целесъобразно да се анализира развитието на органите за сигурност на въоръжените сили в различни държави. Естествено има пряка зависимост от числеността на личния състав на въоръжените сили и ролята, позиционирането и структурата на органите за сигурност. От това зависи и подчинеността им на структурите за сигурност. Една от държавите, чиито служби през годините са оказвали влияние на развитието на специалните служби на държавите от Балканския полуостров, е Франция. Съгласно авторитетния сайт за световната класацията за военна сила на Global Firepower от 2018 г. [5], при население от 67 106 61 Франция има 205 000 военни (без резервистите) и има присвоен индекс Power Index 0,1869, което я нарежда на 5 място по военна мощ сред 136 държави от света, обхванати от тази класация [26], [27], [28], [29], [30].

2. Разузнавателна общност на Франция

Разузнавателна общност на Франция (Communauté française de renseignement) е обобщаващ термин, използван от началото на този век във френските военни и дипломатически кръгове, за съвкупността от всички действащи понастоящем специални служби на Франция. Общността действа под общото координиращо ръководство на Националния съвет по разузнаване (CNR), който е подразделение на Съвета за отбрана и национална сигурност [6].

В състава на разузнавателната общност влизат, разбира се и Съвета за отбрана и национална сигурност и Националния съвет по разузнаване. Съветът за отбрана и национална сигурност при президента на Франция има директивна роля за стратегическите цели на специалните служби. Националният съвет по разузнаване, образуван през 2008 год., определя стратегически насоки и приоритети в разузнаването, планира човешките и технически ресурси на специализираните разузнавателни служби. Той наследява Междуведомственият комитет за разузнавателна информация (CIR) при министър-председателя (създаден през 1989 год.), имащ организационни и координационни функции по отношение на дейността на специалните служби. Заседанията на Националния съвет за разузнаване стават под председателството на президента на републиката. В тях участват министър-председателя, министри и директори на специализираните разузнавателни служби, чието присъствие се изисква от дневния ред и националния координатор по разузнаването и борбата с тероризма [31], [32], [33], [34], [35], [36].

Военните членове на разузнавателната общност са в състава на Министерството на отбраната. Непосредствено на министъра са подчинени:

1. Главна дирекция за външна сигурност на МО (La Direction Générale de la Sécurité Extérieure – DGSE). Това е обединена служба за външнополитическо и военно разузнаване и външно контраразузнаване на Френската република [7].

2. Управление за военно контраразузнаване на МО на Франция (DRSD) със задачи осигуряване сигурността на военните части, личния състав, съоръженията и инфраструктурата на Министерството на отбраната на републиката [8]. На подчинение на Генералния щаб на ВС на Франция:

3. Разузнавателно управление на ГЩ на МО на Франция (DRM), отговарящо за придобиване на военна информация от оперативно и оперативно-тактическо ниво .

4. Освен посочените управления, на подчинение на МО има следните органи на военното и войсковото разузнаване, които формално не са членове на разузнавателната общност:

-Бригада на войските за радиоелектронна борба на МО на Франция (BRGE), която провежда радиоелектронно и радиотехническо разузнаване в интерес на министъра на отбраната и военното командване, както и защитата на военните комуникационни линии и информационни системи.

-Централна служба за сигурност на информационните системи (SCSSI), отговорна за разработването на нормативни актове и контрол в областта на използването на правителствени шифри [30], [31], [32], [36], [37], [38], [39], [40], [41], [42], [43], [44], [45], [46].

„Невоенните“ членове на разузнавателната общност, в състава на Министерството на вътрешните работи, на поочинение непосредствено на министъра:

5. Главно управление за сигурност на Министерството на вътрешните работи (DGSI), със задачи вътрешно контраразузнаване и борба с тероризма. Създадено е в резултат на реорганизирането през 2014 г. на Главното управление за сигурност на Министерството на вътрешните работи (DCRI) [9].

На подчинение на Главното управление на полицията в МВР има два органа, които формално не са членове на разузнавателната общност:

- координационна група за борба с тероризма (Unité de coordination de la lutte antiterrorist - UCLAT), която отговаря за координация на всички правителствени органи в сферата на борбата с тероризма. Създадена на 8 октомври 1984 г., тя включва представители на Националната полиция и жандармерията, работи в тясно сътрудничество с управленията за вътрешна сигурност и външно разузнаване, с националната жандармерия и с митническата служба. UCLAT организира обмена на информация между оперативните звена на всички органи, граждански и военни служби, участващи в борбата срещу тероризма, включително съдебната полиция и администрациите на затворите.

-Управление за вътрешно разузнаване на Главното управление на полицията на гр. Париж (DRPP). То е на подчинение на градското полицейско управление и отговаря за борбата с тероризма и за предотвратяване на нарушения на обществения ред в Париж и предградията. Има спомагателна роля в контраразузнавателната работа на МВР в столичния район на Париж.

„Невоенните“ членове на разузнавателната общност, в състава на Министерството на икономиката, на подчинение непосредствено на министъра:

6. Националната дирекция за разузнавателни и митнически разследвания (Direction nationale du renseignement et des enquêtes douanières DNRED) към Главното митническо управление на Републиката, което отговаря за борбата с контрабандата, контрола и борбата с измамите в областта на митническите и акцизните мита [10].

7. Отдел за вътрешно разузнаване на Министерството на икономиката и финансите на републиката (Traitement du Renseignement et Action contre les Circuits FINANCIERS clandestine - TRACFIN), което отговаря за борбата с прането на пари и незаконните финансови трансакции.[Създаден през 1990 г. след срещата на върха на Г7, първоначално като подразделение на Главното митническо управление на Франция, през 2006 г. той е става независима агенция. Офисът му се намира в сградата на митницата [11].

Поради сливане в други служби, вече не действат по-раншните членове на разузнавателната общност - дирекция за наблюдение на територията (La Direction de la Surveillance du Territoire – DST) и централна дирекция за общо разузнаване (La Direction Centrale des Renseignements Généreaux – DCRG).

Друго силово ведомство е Служба за защита на висши държавни дейци (La Service de Protection Hautes Personnalités – SPHP).

Развитие на разузнаването и контраразузнаването на Франция

През 1590 г. френският крал Анри IV основава Пощенската служба, в която са създадени така наречените черни кабинети (Le „cabinet noir“), в които писмата на хората тайно се отварят. При Наполеон Бонапарт във Франция се създава тайна полиция „Всеобща сигурност“ (SG), която ръководи и „черните кабинети“. След падането на Наполеоновата империя, SG продължава да работи, поставяйки акцент върху политическото разузнаване. Към края на XIX век SG се превръща в мощна контраразузнавателна организация, подчинена на Министерството на вътрешните работи и имаща свои агенти в много европейски градове. Контраразузнавателно подразделение, влизащо в състава на Всеобща сигурност, е „Наблюдение над територията“ (La Surveillance du Territoire – ST). [12]:

След Френско-пруската война от 1870-1871 г. е създадено Второ бюро (Le Deuxième Bureau – DB) като разузнавателна структура при Генералния щаб.

През 1899 г. SR е закрыта, а нейните функции разделят помежду си DB (военното разузнаване) и SG (гражданската тайна полиция).

В края на XIX век Второ бюро получава своето ново название G-2 (Разузнавателно) при приетата в Генералния щаб система от кодови обозначения на различните негови подразделения. Впоследствие много западни страни приемат тази система на обозначение - например разузнавателното управление на армията на САЩ е G-2 („G“ от General Staff – Генерален щаб).

По време на Първата световна война Франция става пионер във въздушното разузнаване. Французите имат значителни успехи и в областта на радиоразузнаването.

През Втората световна война намиращия се в Англия генерал дьо Гол създава нова служба за разузнаване - Централно бюро за разузнаване и действие (BCRA), което през ноември 1943 год. е заменено с Главна дирекция на специалните служби (DGSS), по-късно преименувана в DGER. Интересно е да се отбележи, че след освобождението от хитлеристите

на Франция, генерал дьо Гол подчинява DGSS на военните, както е била традицията дотогава, а на министър-председателя. Службата за военната сигурност SM следи и за благонадеждността на военнослужещите.

След войната службите за сигурност претърпяват редица реформи. В периода от 50-те до 80-те години на XX век Службата за външна документация и контраразузнаване (La Service de Documentation Extérieure et de Contre-espionnage – SDECE) функционира като общонационална служба за разузнаване и контраразузнаване, провеждаща операции както на територията на Франция, така и извън нейните граници. Първоначално е подчинена пряко на министър-председателя. През 1962 г. службата е предадена на подчинение на министъра на отбраната. В състава ѝ действа подразделение за контраразузнаване, което отговаря за сигурността на всички френски специални служби и има за задача да организира контраразузнавателна защита срещу внедряването в тях на чуждестранни агенти.

Второто бюро (Le Deuxième Bureau – DB) е възстановено през пролетта на 1945 г., когато военните действия в Европа са прекратени, френската армия се възражда, а заедно с нея и то. Пълномощията на DB не са ограничени само до придобиване на военна разузнавателна информация. Бюрото се превръща във военизирана тайна служба за провеждане на операции по непосредствено въздействие във френските колонии, които водят борба за независимост от метрополията. В централния апарат на DB се получават сведения от военното разузнаване (вторите бюро) на армията, флота и авиацията, а също и от военните аташега, работещи по целия свят. В състава на DB е създаден Център за използване на данните от научно-техническото разузнаване [37], [38], [39], [40], [41], [42].

Службата за военна сигурност (La Sûreté Militaire – SM) осъществява контраразузнаване и вътрешно разузнаване в армията с оглед контрол на политическите симпатии на военнослужещите. През 1981 г. SM е трансформирана в Дирекция за защита и сигурност на отбраната (La Direction de la Protection et de la Sécurité de la Défense – DPSD), отговаряща за въпросите на сигурността на военните бази и отбранителните обекти.

Останалите служби, които действат през този период са Всеобщата сигурност (La Sûreté Générale – SG) - полицейска служба в състава на Министерството на вътрешните работи, Дирекцията за наблюдение на територията (La Direction de la Surveillance du Territoire – DST) - служба за контраразузнаване и сигурност и Служба за военно разузнаване (La Surveillance des Renseignements Militaires – SRM) [12].

Главната дирекция за външна сигурност (DGSE) е подчинена на Министерството на отбраната на Франция. Отговаря за външнополитическото и икономическото разузнаване, стратегическата информация, електронното разузнаване и контраразузнаването извън границите на националната територия. DGSE е основният разузнавателен орган на Франция.

Дирекцията за наблюдение на територията (DST) е основният граждански контраразузнавателен орган на Франция. Подчинена е на Министерството на вътрешните работи и влиза в състава на Главната дирекция на националната полиция (La Direction Générale de la Poli-ce Nationale). DST е типична служба за контраразузнаване и сигурност. В нейните функции влиза защитата на вътрешната сигурност на държавата. Има правомощия да осъществява контраразузнавателна дейност и зад граница. Дирекцията противодейства на шпионажа, тероризма и на друга подривна дейност. Съдейства за защитата на икономическия, промишления, научния и технологичния потенциал на нацията. Една от сравнително новите задачи на дирекцията е борбата с пролиферацията (незаконното разпространение на ядрени материали). DST е едновременно и полицейска служба, която има правомощия в следствената дейност [43], [44], [45], [46].

Централната дирекция за общо разузнаване (DCRG) е в състава на Главната дирекция на националната полиция при МВР. Дейността ѝ обхваща всички сфери на политическия и културния живот на страната. Дирекцията е специална служба с полицейски правомощия. В нейните функции влизат контраразузнавателната защита на конституционния ред и противодействието на противоконституционни и други групи вътре в страната, които с дейността си застрашават сигурността на държавата и обществото. Основна функция на службата е борбата с вътрешния тероризъм и контролирането на процесите в автономистките движения, националните, етническите и религиозните малцинства [43], [44], [45], [46].

Дирекцията за военно разузнаване към Генералния щаб на армията (DRM) - е създадена с цел да се преодолеят слабостите на военното разузнаване, наблюдавани по време на войната в Персийския залив. С течение на времето обаче отговорностите на DRM постепенно започват да се разширяват и понастоящем включват освен военно разузнаване, така също и политическо и

стратегическо разузнаване, което е основна отговорност на Главната дирекция за външна сигурност (DGSE).

Военноморското разузнаване не е интегрирано в DRM – то остава под ръководството на Оперативния щаб на военноморските сили с цел да следи по-добре развитието на събитията.

Една от най-ясно изразените насоки на разузнавателната дейност на френските специални служби в края на XX и началото на XXI век е икономическият шпионаж. Друго основно направление на дейност на френските специални служби е борбата с вътрешния и международния тероризъм.

Развитие и задачи на военното контраразузнаване

След Втората световна война във Франция действат паралелно три служби за военно контраразузнаване. През септември 1944 г. е възстановена службата за сигурност на военноморския флот, през февруари 1945 г. – службата за сигурност на военновъздушните сили, а на 30 януари 1946 г. началникът на Генералния щаб на армията генерал де Тасини създава служба за военна сигурност (SSM). Тези три специални служби са обединени на 31 януари 1948 г. в Обединената служба за сигурност на въоръжените сили (SSFA). Тази служба е отговорна за „предотвратяване на шпионажа и пропагандата, засягащи състоянието на морала и дисциплината във въоръжените сили, за защита на военните тайни, за защита на основните военни съоръжения, предотвратяване на саботаж във въоръжените сили, служби и институции при министъра на отбраната“. През 1953 год. службата е преименувана на Служба за сигурност на националната отбрана и въоръжените сили (SSDNFA), а на 5 април 1961 г. SSDNFA на свой ред е преименувана на Управление за военна сигурност (DM). До 1981 год. службата за военна сигурност (La Sûreté Militaire – SM) осъществява контраразузнаване и вътрешно разузнаване в армията с оглед контрол на политическите симпатии на военнослужещите. През 1981 г. SM е трансформирана в Дирекция за защита и сигурност на отбраната (La Direction de la Protection et de la Sécurité de la Défense – DPSD), отговаряща за въпросите на сигурността на военните бази и отбранителните обекти. Нейните задачи са контраразузнаване, общо разузнаване, борба с тероризма и с подривната дейност по отношение на националната отбрана и всички дейности за „координиране на необходимите мерки за защита на информацията, обектите, документите или процедурите, свързани с отбраната и въоръжените сили, или учрежденията, свързани с тях, а така също и на изпълнителите на секретни национални отбранителни договори.“ Изпълнява и други задачи в сферата на военната сигурност.

Щаб-квартирата на DPSD се намира във Форт дьо Ванвес в западните покрайнини на Париж, Малакоф (департамент О-де-Сен), на булевард Сталинград. В допълнение към щаб-квартирата, DPSD има 42 териториални поделения във Франция и в чужбина Щаб-картирата има следните подразделения:

- отдел за разузнаване;
- отдел за сигурност (защита на обекти от отбранителната промишленост, контрол върху търговията с оръжие);
- изследователски отдел (събиране на информация от агенти и технически източници);
- отдел по персонала;
- отдел за информационни и комуникационни системи;
- отдел за управление и логистика.

Сравнително неотдавна DPSD е променя името си на DRSD.

Концепцията за отбранителното контраразузнаване на дирекцията има два компонента: - предоставяне на информация за идентифициране на уязвими места и откриване на заплахи; - да защити, т.е. да допринесе за мерки за защита и пречки.

Киберзащитата е интегрирана в тези две области.

Членът на френската разузнавателна общност, DRSD координира ежедневните си действия с петте други служби, известни като "първи кръг" на разузнавателната общност.

8. В продължение на няколко години, за да посрещнат новите заплахи и да останат в състезанието на новите технологии, DGSE, DRM и DRSD засилват набирането на цивилни. Компютърните инженери и лингвистите са особено търсени. [13], [14], [15], [16], [17]. Личен състав на служби към 2018 год.: DGSE- 5 500 души са извън действие, от които 75% са цивилни (50% държавни служители, 25% договорни), цел за 2019- около 6 000 души; DRM- 1800 души, включително 28% са цивилните (60% договорни и 40% държавни служители, цел 2019-2 100 души, от които 30% са цивилни; DRSD- 1300 души, включително 24% цивилни, цел- 2019: 1 600 души, от които 30% цивилни. До 2019 г. DRSD, DRM и DGSE планират да наемат допълнително около 1000 цивилни лица [18], [19], [20], [21].

3. Заключение

Направеният преглед на развитието на органите на военно контраразузнаване във Франция показва, че те са неизменна част от френската разузнавателна общност. Както в почти всички държави, членки на НАТО (без нашата страна), френското военно контраразузнаване е в рамките на военното ведомство - Дирекция за защита и сигурност на отбраната (La Direction de la Protection et de la Sécurité de la Défense – DPSD), отговаряща за въпросите на сигурността на военните бази и отбранителните обекти.

Анализът на ролята и мястото на органите на ВКР във Франция може да бъде използван за извеждане на аргументирани предложения за ново, по-ефективно позициониране на органите за военно контраразузнаване в системата за защита на националната сигурност на Република България.

References:

1. Kazakov, K., 2016: Upravlenie na sistemata za zashtita na natsionalnata sigurnost, Informatsia i sigurnost, Parvo izdanie, S., ISBN 978-954-334-181-8.
2. Lyubov, E. i dr., 2017: Roly i mesto MChS v sisteme obespechenia natsionalnoy bezopasnosti gosudarstva. [on-line, pregledano noemvri 2018]. <https://cyberleninka.ru/article/v/rol-i-mesto-mchs-rossii-v-sisteme-obespecheniya-natsionalnoy-bezopasnosti-gosudarstva>.
3. Ivanov, D. ,2009: Koy koy e v Darzhavna sigurnost.millennium,S.,ISBN 978-954-515-039-5.
4. Velikov, I. , 2008: Kontraraznavatelna zashtita na vaorazhenite sili. Akademia na MVR, Sofia.
5. Global Firepower [on-line, прегледано ноември 2018]. <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp>.
6. https://fr.wikipedia.org/wiki/Conseil_de_D%C3%A9fense_et_de_S%C3%A9curit%C3%A9_nationale.
7. <https://www.defense.gouv.fr/dgse>.
8. <https://www.defense.gouv.fr/drds>.
9. <https://www.interieur.gouv.fr/Le-ministere/DGSI>.
10. <http://www.douane.gouv.fr/>
11. <https://www.economie.gouv.fr/tracfin/accueil-tracfin>.
12. Trifonov, T., 2008: Spetsialni sluzhbi na darzhavi ot Evropa, Azia i Afrika. Akademia na MVR, Sofia .ISBN 978-954-348-022-7.
13. <https://www.defense.gouv.fr/actualites/articles/services-de-renseignement-des-civils-au-premier-plan>.
14. Asenov, B., Razuznavaneto v mezhdunarodnite otnoshenia, VSU „Chernorizets Hrabar“, Varna, 2014 g.
15. Asenov, B., Teoria na razuznavaneto i kontrarazuznavaneto, VSU „Chernorizets Hrabar“, Sofia, 2008 g.
16. Rachev, V., Natsionalna Mezhdunarodna sigurnost, Voenno izdatelstvo, 2005 g.
17. Baev, Y. Sistemi i organizatsii za mezhdunarodnata sigurnost. Natsionalna i mezhdunarodna sigurnost. S., VI, 2005g.
18. Gyurov, Rumen. Kontrarazuznavaneto kato spetsifichna deynost. Sofia, Studia Analytica, 2014g.
19. Zakon za upravlenie i funktsionirane na sistemata za zashtita na natsionalnata sigurnost, <https://www.lex.bg/en/laws/ldoc/2136588572>
20. Boyadzhiev, T., Razgovori za razuznavaneto, izd. „Ciela“.
21. Sotirov, Ch., Preventsia na uchilishtnoto nasilie chrez elektronni sredstva, Nauchni trudove tom 50, seria 6,2 RU - 2011. ISSN 1311-3321.
22. Sotirov, Ch., Relationship between the social development and motor activity of the child. SocioBrains - international scientific online journal publisher: www.sociobrain.com., Issue 24, August 2016, ISSN 2367-5721.
23. Sotirov, Ch., Stoyanova, I., Savremenni tehnologii v preduchilishtnoto obrazovanie. Godishnik na ShU „Ep. K. Preslavski“, tom XX D, 2016 ISSN 1314-6769.
24. Savov, I., Strukturi i organizatsii v Republika Bulgaria svarzani s migratsiyata, Godishnik, tom HIV, 2017, VUSI, ISSN 2367-8798, s. 14-21.
25. Savov, I., Some aspects of legislative system of the institutes migration and readmission in the European Union, International conference - Law and Security in migration process and the

- consequences of the migration crises, Nikola Tesla University, Beograd, 2017, ISBN 978-86-6113-046-5, p. 265-277.
26. Savov, I., Riskove i zaplahi za sigurnostta v Chernomorskia region, Mezhdunarodna konferentsia „Problemi na sigurnostta v chernomorskia region”, VUSI, septemvri 2017 g., ISBN 978-619-7343-09-0, s. 7-18.
 27. Neykova, M., Vavezhdaneto na vtoro nivo na mestno samoupravljenje – osnovna antikrizisna myarka, godishnik BSU, tom XXVII str. 161.
 28. Neykova, M., Protsesat na detsentralizatsia na Republika Bulgaria, godishnik na BSU, str.161.
 29. Neykova, M., Prilaganeto na printsipa na subsidiranostta – osnoven instrument za regionalizatsia i detsentralizatsia , Yuridicheski sbornik na TsYuN pri BSU, str. 161.
 30. Boyanov, P., Implementation of session hijacking cyber attacks against government agencies, private organizations and academic institutions. Collection of reports from Jubilee international scientific conference on the subject of Security and economics in the uncertain world-dilemmas and challenges - 7 December 2018, Plovdiv, ISBN: 978-619-7343-24-3, 2018, pp.153-159.
 31. Savov, I., Boyanov, P., Implementation of the denial of service (dos) cyber attack against the information resources of national government agencies and academic institutions, Politics and security journal, Higher School of Security and Economics, Plovdiv, ISSN 2535-0358, year III, issue 1, 2019, pp.15-20.
 32. Boyanov, P., Neotorizirani opiti za dostap do informatsionnite resursi na chastni kompyutarni mrezhni i akademichni institutsii chrez mrezhovo skanirashti kiberataki, Godishnik na Visshe uchilishte po sigurnost i ikonomika, Plovdiv, Izdatelski kompleks VUSI, ISSN 2367-8798, Tom XV, 2018, str. 51-58.
 33. Dimitrova, N., 2014: The motivation for effective study of technical and technological information assimilation. International Scientific Online Journal – ISSN 2367-5721 Issue 4, December 2014, www.sociobrain.com, pp 94-99.
 34. Dimitrova, N., 2015: Operationalize the aims of technological education International Scientific Online Journal. Issue 16, December 2015, www.sociobrain.com pp. 48 –53.
 35. Dimitrova, N., 2014: Role of informatization in technological education and information culture of students International Scientific Online Journal, Issue 2, October 2014, www.sociobrain.com pp. 26-30.
 36. Dimitrova, N. Prinosat na tehnologichnoto obuchenie za sahranyavane na balgarskite natsionalni traditsii. – Godishnik na Shumenskia universitet „Episkop Konstantin Preslavski”, T. HH D, Nauchni trudove ot konferentsia „Inovatsii v obrazovaniето”, 30 septemvri – 02 oktombri 2016, Pedagogicheski fakultet, Shumen, Episkop Konstantin Preslavski, 2016, 686 – 690.
 37. Iliev, K., Analiz i perspektivi v izpolzvaneto na tehnikeskite sredstva za razuznavane za nuzhdite na polevata artileria, Nauchna sesia na fakultet “A, PVO i KIS oktombri 2014g., ISSN 1314-1953.
 38. Iliev, K., Petrov, V., Savremenni zaplahi za natsionalnata sigurnost ot voenen karakter, Nauchna konferentsia, s mezhdunarodno uchastie v katedra „Informatsionna sigurnost” gr. Shumen may 2016 g. ISBN 978-954-9681-73-4.
 39. Iliev, K., Natsionalnite savmestni sili garant za sigurnost, Nauchna konferentsia, s mezhdunarodno uchastie v katedra „Informatsionna sigurnost” gr. Shumen may 2016 g., ISBN 978-954-9681-73-4.
 40. Zagorcheva, D., Pavlov, D., The need for elaboration of a new economic model for business environment analysis, Journal in Entrepreneurship and Innovation, Pyce, 2017, c.19-27, <http://jei.uni-ruse.bg/Issue-2016/02.%20Zagorcheva%20-%20Pavlov.pdf>.
 41. Zagorcheva, D., Stages in the systems for financial management and control in the Bulgaria’s public sector, The XIV International Scientific Conference Information Technologies and Management, 2016, Riga, Latvia.
 42. Zagorcheva, D, Velcheva, Y., Byudzhetnata detsentralizatsia kato faktor za ednovremeno razvitie na obshtinite i industrialnia biznes, Narodnostopanski arhiv, godina LXX, kniga 3 – 2017, ISSN 0323-9004, стр. 46-59, <https://www.uni-svishtov.bg/NSArhiv/title.asp?title=981>.
 43. Ilieva, V., Social Change and Historical Reality, SocioBrains, Issue 52, December 2018, pp. 179-186, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrain.com, Publ.: Veselina Nikolaeva Ilieva., Bulgaria, 2018, (SJIF = 5.536).
 44. Ilieva, V., Main Personal Orientations of Identity, SocioBrains, Issue 43, March 2018, pp. 383-392, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrain.com, Publ.: Veselina Nikolaeva Ilieva., Bulgaria, 2018, (SJIF = 5.536).

45. Ilieva, V., The Protection of Individual and Group Identities as Human Rights, SocioBrains, Issue 48, August 2018, pp. 128-131, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrains.com, Publ.: Veselina Nikolaeva Ilieva., Bulgaria, 2018, (SJIF = 5.536).
46. Ilieva, V., The social administration as specialized administration for social work , SocioBrains, Issue 29, January 2017, pp. 61-67, ISSN 2367-5721 (online), www.sociobrains.com, Publ.: Veselina Nikolaeva Ilieva., Bulgaria, 2017.